

OVET AUKI MAAILMALLA

KIRKON ULKOSUOMALAISTYÖN TOIMINTALINJAUS VUOTEEN 2026

1. OVET AUKI

Kirkon strategia 2026 on nimeltään "Ovet auki". Kirkon ulkosuomalaistyössä liitytään yhteisen strategian linjauksiin.

- **"Ovet auki ulospäin"**. Kirkon ulkosuomalaistyössä ollaan kirjaimellisesti ulkona, kun pyrimme palvelemaan maailmalla asuvia ja liikkuvia suomalaisia. Missionaarisuuden ja diakonian näkökulmat otetaan todesta, kun kohderyhmänä ovat kaikki suomalaiset riippumatta siitä, ovatko he luterilaisen kirkon jäseniä Suomessa vai eivät. Kotimaassa ovet ovat auki, kun olemme keskeinen toimija ulkosuomalaisten hyväksi työskentelevien suomalaisten viranomaisten ja järjestöjen verkostossa.
- **"Ovet auki kirkkoon"**. Ulkosuomalaisseurakunnat ovat suomalaisten kirkkoja maailmalla. Kutsuessaan ulkosuomalaisia seurakuntayhteyteen ja kasvamaan yhdessä kristittyinä, ulkosuomalaisseurakunnat palvelevat samalla seurakuntia Suomessa vahvistaessaan niiden maailmalla liikkuvien ja elävien jäsenten ja muiden niiden alueelta lähteneiden ja sinne palaavien seurakuntayhteyttä. Tämä korostuu, kun ulkosuomalaisuudessa yhä enemmän on kysymys väliaikaisesta oleskelusta maailmalla - palaajia on vuositasolla keskimäärin yhtä paljon kuin lähtijöitä. Siksi on tärkeää, että seurakunnat ja kirkolliskokous kotimaassa tunnistavat ja kantavat vastuuta Kirkon ulkosuomalaistyön riittävästä resurssoinnista samalla, kun ulkosuomalaisseurakunnat kehittävät omaa varainhankintaansa
- **"Ovet auki kaikille"**. Ulkosuomalaisseurakunnissa ovet ovat auki kaikille maailmalla eläville ja liikkuville suomalaisille. Ulkosuomalaisseurakunnat ovat samalla osa universaalia kirkkoa, jonka identiteetin perusta ei ole kansallinen tai etninen, vaan usko Kolmiyhteiseen Jumalaan. Ovet ovat auki myös muille kuin suomalaisille. Tähän liittyy myös ns. integraatioperiaate. Tavoitteena on, että pysyvästi ulkomaille asettuvat ja heidän jälkeläisensä integroituvat osaksi paikallisia kirkkoja.
- **"Ovet auki yhteiselle työlle ja kumppanuuksille"**. Kirkon ulkosuomalaistyötä tehdään verkostossa. Maailmalla kumppaneina ovat Suomen Merimieskirkko, sisarkirkot, ekumeeniset yhteistyökumppanit sekä ulkosuomalaisten perustamat yhdistyspohjaiset seurakunnat. Kotimaassa keskeinen yhteistyökumppani on Suomen Merimieskirkko, jonka kanssa tehtävää yhteistyötä vahvistetaan merkittävästi tällä strategiakaudella.

- **”Ovet auki uusille mahdollisuuksille”**. Vapaaehtoisuuden vahvistuminen on osa kirkon tulevaisuutta. Ulkosuomalaisseurakunnat toimivat jo nyt paljolti vapaaehtoisten varassa. Digitalisaatio haastaa myös ulkosuomalaisseurakunnat samalla, kun se tarjoaa paljon mahdollisuuksia erityisesti siellä, missä toimitaan laajoilla alueilla, joissa kokoava toiminta on vain harvoin mahdollista.
- **”Ovet auki tulevaisuuteen”**. Tulevaisuus on aina tuntematon. Siihen voidaan kuitenkin pyrkiä vaikuttamaan samalla, kun olemme tietoisia todellisuuden emergenttisestä, yllätyksiä esiin nostavasta luonteesta. Tällä toimintalinjauksella pyrimme vahvistamaan kykyämme kohdata tulevaisuus, mitä se sitten tuoneekaan. Mottonamme on Kirkon ulkosuomalaistyön seminaarin 2021 teema ”Toivossa kohti tuntematonta”.

2. KENEN TOIMINTALINJAUS?

Tämä on Kirkkohallituksen ulkosuomalaistyön yksikön (KUST) toimintalinjaus. Yksikön tehtävänä on ulkomailla koordinoida ja osin johtaa kirkon ulkosuomalaistyötä, jota tehdään verkostomaisesti noin 40 eri maassa. Kotimaassa yksikön tehtävänä on tehdä ulkosuomalaistyötä tunnetuksi, vahvistaa seurakuntia tukemaan ulkomailla asuvia jäseniään sekä edustaa kirkkoa ulkosuomalaisia palvelevassa kotimaisessa yhteistyöverkostossa.

Toimintalinjauksella ei ohjata verkoston ulkosuomalaisseurakuntia, sillä ne ovat joko sisarkirkkojen seurakuntia, Merimieskirkkoja tai itsenäisiä yhdistyksiä. Toimintalinjauksella kuitenkin viestitään näille seurakunnille KUSTin lähivuosien keskeiset linjaukset. Siltä osin, kun linjaukset vaikuttavat jaettaviin avustuksiin, niillä on vaikutusta myös ulkosuomalaisseurakuntiin.

3. TOIMINNAN EDELLYTYKSET JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS

3.1. KOTIMAISTEN TOIMINTAEDELLYTYSTEN MUUTOS 2020-LUVUN ALKAESSA

Kirkon asema suomalaisessa yhteiskunnassa on murroksessa. Ainakaan toistaiseksi murros ei ole heijastunut KUSTin mahdollisuuksiin vaikuttaa kotimaisessa ulkosuomalaisia palvelevassa yhteistyöverkostossa. KUST on tässä verkostossa aktiivinen toimija ja haluttu yhteistyökumppani. Lähivuosina tämän arvostetun aseman ei arvioida olevan uhattuna, mutta aseman säilyttäminen edellyttää jatkuvaa ja aktiivista vaikuttamistoimintaa.

Kirkon aseman murros vaikuttaa KUSTin toimintaedellytyksiin kuitenkin kirkon jäsenkehityksen myötä. Jäsenmäärän jatkuva aleneminen heijastuu suoraan toiminnan rahoitukseen. On myös arvioitu, että koronaviruksen aiheuttamat taloushäiriöt vaikuttavat myös kirkon tulonmuodostukseen ja sen myötä KUSTin taloudellisiin toimintaedellytyksiin.

Pohjoismaisiin sisarkirkkoihin verrattuna Kirkon ulkosuomalaistyötä on perinteisesti tehty melko niukoilla voimavaroilla. KUSTin vuoden 2020 kokonaismenot ovat noin 2 miljoonaa euroa, josta kotimaiseen toimintaan on varattu n. 366 000 euroa ja toimintaan ulkomailla n. 1,53 miljoonaa euroa. Lisäksi Suomen Merimieskirkko käyttää menoistaan ulkosuomalaistyöhön vuonna 2020 n. 2,2 miljoonaa euroa, josta 260 000 on Kirkkohallituksen ns. Järki-avustusta.

Kirkon taloudellisen kantokyvyn heikentyessä on oletettavaa, että myös panostus Kirkon ulkosuomalaistyöhön pienenee 2020-luvulla. Haasteita on myös Suomen Merimieskirkolla, jonka ulkosuomalaistyöhön suuntautuvista tuloista merkittävä osa tulee Kirkon keskusrahastosta, seurakuntien budjettiavustuksista ja kolehdeista.

Toiminnan resurssien supistuessa oleellista on turvata ulkomailla tehtävä työ mahdollisimman hyvin. Tämän vuoksi KUST ja Suomen Merimieskirkko ovat käyneet vuoden 2020 kuluessa neuvotteluja, joissa on etsitty mallia, jossa Kirkkohallituksen ja Merimieskirkon yhteistyö tiivistyy siten, että KUSTin operatiiviset tehtävät siirretään Suomen Merimieskirkon hoidettaviksi vuoteen 2025 mennessä.

3.2. TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS ULKOMAILLA 2020-LUVULLA

Tätä kirjoitettaessa koronaviruksen aiheuttama pandemia on vielä menossa. Pandemian väistyttyä on mahdollista, että globalisaation ja kansainvälistymisen tahti hidastuu tai muuttaa muotoaan. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan ole käytettävissä luotettavaa tietoa tai arvioita siitä, miten muutokset ilmenevät. Tässä toimintalinjauksessa kehitystä ennakoidaan pandemiaan edeltävään kehitykseen perustuen. Strategisen johtamisen periaatteena on kuitenkin kyky tehdä muutoksia, jos toimintaympäristö muuttuu ennakoimattomasti ja merkittävästi. Tämän periaatteen muistaminen ja soveltaminen on erityisen tärkeää, kun toimintalinjausta laaditaan pandemian luomassa tilanteessa, jossa tulevaisuuden ennakointi on tavallistakin haasteellisempaa.

Koronavirukseen liittyvät rajoitustoimenpiteet ovat koskeneet myös ulkosuomalaisseurakuntia. Niissä on – kuten seurakunnissa Suomessakin – opeteltu ja otettu käyttöön uusia digitaalisia toimintatapoja, kun kokoontuminen yhteen esim. jumalanpalvelukseen ei ole ollut mahdollista. Tämä oppi on syytä hyödyntää pandemian jälkeisessä kirkon ulkosuomalaistyön toimintakulttuurissa.

3.2.1. Ulkomailla opiskelevat ja globaaleilla työmarkkinoilla liikkuvat suomalaiset

Suomen kansalaisia arvioidaan olevan ulkomailla noin 300 000. Heistä merkittävä osa on korkeasti koulutettuja, globaaleilla työmarkkinoilla toimivia suomalaisia, joista monet palaavat välillä Suomeen lähteäkseen taas jonkin vuoden kuluttua uuteen kohteeseen.

Ulkomailla asuminen on ihmiselle usein herkkyyksikausi, jolloin pintaan nousevat identiteettiin liittyvät kysymykset, joihin mm. pohdinta elämän tarkoituksesta, merkityksestä sekä suhteesta

Jumalaan ja omaan uskonnolliseen perinteeseen kuuluvat. Erityisesti tämä koskee nuoria opiskelijoita, joiden määrä ulkomailla on kasvanut merkittävästi viime vuosina.

Tutkinnon tekijöiden määrä ulkomailla kaksinkertaistui 2010-luvulla ja on nyt vuositasolla 10 000 samalla, kun toinen 10 000 on vuosittain opiskelijavaihdossa eri maissa. Tutkintoa ulkomailla suorittavien suomalaisten suurimmat kohdemaat ovat Ruotsi, Iso-Britannia, Alankomaat ja Viro sekä Yhdysvallat.

Globaaleilla työmarkkinoilla liikkuvien ja ulkomailla opiskelevien suomalaisten tavoittamisessa ja kohtaamisessa korostuvat erityisesti kyky hyödyntää verkon eri viestintäkanavia sekä kyky verkostoitua ulkosuomalaisten muodostamien moninaisten verkostojen ja yhteisöjen kanssa. Heidät on kohdattava heidän omissa ryhmissään ja heidän kysymyksistään käsin, sillä he eivät juurikaan hakeudu perinteisen kirkollisen kokoavan toiminnan piiriin. Näin kirkon ulkosuomalaistyössä kohdataan sama haaste kuin kotimaassakin: Kuinka tavoitamme nuoret ja nuoret aikuiset?

3.2.2. Eurooppa

Perinteinen, kouluttamattoman työvoiman siirtolaisuus Suomesta ulkomaille saavutti huippunsa 1960- ja 1970-lukujen taitteessa, mutta päättyi käytännössä kokonaan 1980-luvulle tultaessa. Tästä joukosta suurin osa suuntasi Ruotsiin, jossa Ruotsin kirkko on vastannut jo 1990-luvulta alkaen heidän palvelemisestaan suomeksi. Suomen kielellä on Ruotsissa vähemmistökielen asema. Suomen kirkon roolina suhteessa Ruotsin kirkon suomenkieliseen työhön 2020-luvulla onkin seurata, että Ruotsin kirkko huolehtii velvoitteista, jotka vähemmistökieliasema ruotsinsuomalaisille takaa. Ruotsi on edelleen suurin suomalaisen maastamuuton kohdemaat. Kirkon ulkosuomalaistyön tehtävänä on vaikuttaa siihen, että Ruotsin kirkon suomenkielisessä työssä suunnataan voimavaroja myös näiden uusien tulijoiden – joiden profiili esim. koulutustason suhteen poikkeaa menneiden vuosikymmenien siirtolaisuuden profiilista - tavoittamiseen.

Sotien jälkeisen siirtolaisuuden huippuvuosina 1960- ja 70-luvuilla Suomesta siirtyi ulkomaille myös jonkin verran koulutettua työvoimaa, erityisesti sairaanhoitajia, joiden pääkohdemaat olivat Saksa, Sveitsi ja Iso-Britannia. Merkittävä osa tästä, lähinnä naisista koostuneesta siirtolaisjoukosta, jäi pysyvästi em. maihin avioituttuaan paikallisten miesten kanssa. He ovat muodostaneet tärkeän vapaaehtoisten aktiivien joukon seurakuntaelämässä näissä maissa. Alkaneella vuosikymmenellä tämä joukko vanhenee ja haasteena on heidän tukemisensa, mutta myös suomenkielisen seurakuntatyön resurssien suuntaaminen uusiin tulijoihin, akateemisiin opiskelijoihin ja korkeasti koulutettuihin, globaaleilla työmarkkinoilla liikkuviin suomalaisiin.

Viro muodostaa oman erityistapauksensa ulkosuomalaisuuden kentällä. Työ Virossa alkoi 30 vuotta sitten Virossa asuvien inkerinsuomalaisten seurakuntaelämän tukemisena. Tämä seurakuntaelämän perusjoukko harvenee samalla, kun opiskelu- ja työelämä tuovat maahan kasvavassa määrin nykysuomalaisia, joiden yhteys kirkkoon on usein heikko, ellei lähes olematon. Kotimaan läheisyys vaikuttaa osaltaan näihin uusiin tulijoihin, kun Suomi on

tavoitettavissa tarvittaessa usein ja edullisesti. Viron ulkosuomalaistyö on murroksessa, jossa on etsittävä uusia tapoja toimia inkerinsuomalaisvaiheen jäädessä 2020-luvulla taakse.

Suomen Merimieskirkko on ulkosuomalaistyön uranuurtaja, jonka työ on alusta saakka kohdistunut kaikkiin ulkosuomalaisiin. Se vastaa Kirkon ulkosuomalaistyöstä Ilosa-Britanniassa ja Beneluxmaissa, jotka ovat merkittäviä uussiirtolaisuuden kohdemaita ja näin ollen ulkosuomalaistyön keskeisiä toiminta-alueita. Lisäksi Merimieskirkko toimii Saksassa, Ateenassa ja Aurinkorannikolla, joissa se toimii läheisessä yhteistyössä KUSTin koordinoiman tai johtaman ulkosuomalaistyön kanssa. Merimieskirkko kustantaa lisäksi ulkosuomalaistyön Thaimaan papin vuotuiset kierrokset neljään Kaakkois-Aasian maahan. Merimieskirkko toimii siis nykyisen ulkosuomalaisuuden kannalta keskeisillä alueilla, joissa toimintaa on syytä jatkaa myös 2020-luvulla. Haasteena on uusien tulijoiden - lähinnä akateemisten opiskelijoiden ja korkeakoulutettujen työntekijöiden - tavoittaminen.

Opiskelijoiden ja korkeasti koulutettujen osajien lisäksi ulkosuomalaisten keskuudessa on jossakin määrin henkilöitä, joita voidaan kutsua seikkailijoiksi ja kulkureiksi. Erityisesti Espanjaan suuntautuu siirtolaisuutta, jossa melko vähin taloudellisin ja osaamisen resurssien lähdetään kokeilemaan onnea. Joskus lähdön motiivina on myös pako kotimaisten ihmissuhde-ongelmien paineesta. Tämä joukko kaipaa usein diakonista tukea, jota tarvitsevat joskus myös Kaakkois-Aasiassa ja Australiassa liikkuvat nuoret reppureissulaiset, jotka viiptyvät alueella usein jopa parikin vuotta.

3.2.3. Pohjois-Amerikka ja Australia

Perinteisen siirtolaisuuden suuria kaukokohteita ovat olleet Pohjois-Amerikka ja Australia. Yhdysvalloissa perinteisen siirtolaisuuden aikoinaan synnyttämät kymmenet suomalaiset seurakunnat ovat jo taakse jäänyttä historiaa. Maahan suuntautuu kuitenkin merkittävää uussiirtolaisuutta globaaleilla työ- ja opiskelumarkkinoilla liikkuvien suomalaisten taholta. Lisäksi Floridassa "talvehtii" suuri joukko suomalaisia eläkeläisiä. Maassa toimii tällä hetkellä kolme suomalaista pappia, joiden toimintaa Kirkkohallitus tukee. Alkavalla strategiakaudella tuki tullaan arvioimaan ja mitoittamaan supistuvien resurssien mukaiseksi.

Kanadassa toimii puolen tusinaa suomalaista seurakuntaa. Ne ovat olleet tähän saakka omavaraisia eivätkä ole saaneet taloudellista tukea Suomesta. Kanadaan ei suuntaudu merkittävää uussiirtolaisuutta. Alkaneella vuosikymmenellä Suomen kirkon tuki voidaan Kanadan suhteen pitää ennallaan eli autamme seurakuntia tarvittaessa rekrytoimaan pappeja Suomesta ja kanavoimme suomenkielisten seurakuntien yhdyselimenä toimivalle Suomi Konferenssille pienen taloudellisen tuen sen julkaisu- ja koulutustoimintaan.

Australiassa Suomen kirkko on tukenut melko suurella panostuksella maan suomalaisia seurakuntia. Seurakunnat ovat kuitenkin tulleet suurelta osin saattovaiheeseen, jossa ne joko lakkaavat alkaneella vuosikymmenellä toimimasta tai muuttuvat integraation myötä kokonaan englanninkielisiksi. Näiden seurakuntien ja niitä edustavan Australian Suomi-Konferenssin kanssa

onkin sovittu, että Suomen kirkon tuki laskee merkittävästi alkaneella vuosikymmenellä vuodesta 2021 alkaen.

3.2.4. Turistityö

Perinteinen siirtolaisuus siis hiipui 1970-luvun lopulla. Samaan aikaan kirkko havahtui kasvavaan suomalaisturismiin eteläisissä maissa ja kirkon turistityö sai alkunsa 1977. Tässä työssä palvellaan etelässä "talvehtivia" suomalaisia, mutta jossakin määrin myös ns. viikkoturisteja Kanarian saarilla, Manner-Espanjassa, Etelä-Ranskassa, itäisellä Välimerellä sekä Floridassa ja Thaimaassa. Erityisesti Espanjassa ja Floridassa tämä toiminta kerää yhteen suuret joukot suomalaisia ikäihmisiä, Aurinkorannikolla lisääntyvästi myös sinne ympärivuotisesti asettuneita nuoria aikuisia ja nuoria perheitä.

Etelässä "talvehtivien" eläkeläisten määrän oletetaan kasvavan 2020-luvulla. Tämä joukko on yhtenäiskulttuurin kasvatteja, jotka ulkomailla asuessaan kokevat luontevaksi kokoontua jumalanpalveluksiin ja toimia vapaaehtoisina juuri seurakunnassa. Suurin osa heistä on edelleen myös kirkon jäseniä. Tämän joukon palveleminen – mutta myös oppi, jota heidän kanssaan kirkko saa vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen Suomessa – tulee olemaan 2020-luvulla yksi kirkon ulkosuomalaistyön painopistealueista.

4. STRATEGISET LINJAUKSET

Kotimaassa

- Siirrämme asteittain Kirkon ulkosuomalaistyön yksikön operatiiviset toiminnot Suomen Merimieskirkolle vuoden 2025 alkuun mennessä.
- Kehitämme monikanavaista viestintäämme.
- Haastamme seurakuntia Suomessa kantamaan vastuuta ulkomailla asuvista ja sieltä palaavista suomalaisista.

Ulkomailla

- Varustamme ulkosuomalaisseurakuntia yhteistyöhön Suomen Merimieskirkon kanssa.
- Painotamme erityisesti toimintaa ulkomailla opiskelevien ja globaaleilla työmarkkinoilla liikkuvien suomalaisten sekä etelässä talvensa viettävien eläkeläisten parissa.
- Hyödynnämme digitalisaation suomia mahdollisuuksia entistä paremmin.
- Mukautamme toimintamme supistuviin taloudellisiin resursseihin samalla, kun tuemme ulkosuomalaisseurakuntia niiden oman varainhankinnan kehittämisessä.